

Mijn vader was een NSB'er

Roman

inkijkexemplaar

Weesp, mei 1945. De vader van de 17-jarige Elsa Aaldering is na zijn arrestatie onder onopgehelderde omstandigheden in het voormalige SS-concentratiekamp Vught om het leven gekomen. Het gezin Aaldering blijft totaal ontredderd achter en bovendien is Elsa het contact met haar hartsvriendin Anna kwijtgeraakt. Ondanks alles lukt het haar elders een nieuw leven op te bouwen met haar man Willem. Het geluk kent echter een hoge prijs: Elsa moet het verleden doodzwijgen.

Nu, vele jaren later en in de herfst van haar leven, houdt Elsa op een gewone maar prachtige zondagmiddag een familiefeestje. Ze beseft dat dit haar laatste kans is om de waarheid over haar 'foute' vader te onthullen.

Mijn vader was een NSB'er is een adembenemende zoektocht langs de oevers van de waarheid en neemt de lezer mee in een stroomversnelling tussen heden, verleden en alles wat daarin wordt meegesleurd. Bovenal is het een spannend verhaal vol emoties over vriendschap, verraad en onmogelijke keuzes – de strijd van Elsa geeft een stem aan de zwaarbeladen erfenis van ruim 1 miljoen Nederlanders.

**'Sommige kinderen van NSB'ers leefden in en na de oorlog in een hel.
Op het leven van een van hen baseerde Elmer den Braber deze roman.
Zeer de moeite waard.'**

Ad van Liempt – journalist, auteur & historicus

**'Prachtig beeldend verhaal dat je niet meer loslaat.
Wat zou jij hebben gedaan?'**

Emile Ratelband – lees zijn familiegeschiedenis in dit boek

'Ontegengesteld een hele bijzondere roman.'

Maarten van Rossem – historicus & schrijver

Elmer den Braber (Eindhoven, 1981) heeft zijn passie voor taal, geschiedenis en bijzondere verhalen samengebracht in zijn debuutroman *Mijn vader was een NSB'er*. Eerder schreef hij korte verhalen waaronder 'Het sprookje van Eindhoven'.

@edenbraber
@elsaaaldering

9 789082 100600 >

Mijn vader was een NSB'er

Elmer den Braber

Met voorwoord van Maarten van Rossem

Uitgeverij de Spion

Eerste druk, november 2014

© 2014 Elmer den Braber en Uitgeverij de Spion

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Omslagontwerp: Lorenzo Gielissen & Uitgeverij de Spion

Omslagfotografie: Lorenzo Gielissen

Typografie binnenwerk: Uitgeverij de Spion

Redactie: Tamara Geraeds – Tekstbureau Charizma

Auteursfoto: Lorenzo Gielissen

Voorwoord: Maarten van Rossem

Druk: Wilco, Amersfoort

ISBN: 978 90 821006 00

NUR: 301 – literaire roman

www.mijnvaderwas.nl

www.elmerdenbraber.nl

www.facebook.com/mijnvaderwaseenNSBer

Volg de auteur op Twitter: @edenbraber

www.uitgeverijdespion.nl

"We vonden het verschrikkelijk wat er was gebeurd in de nazi-concentratiekampen, maar de geïnterneerde NSB'ers hebben we vervolgens zelf schandelijk behandeld. Elmer den Braber heeft ontegenzeggelijk een hele bijzondere roman geschreven rondom dit thema."

Maarten van Rossem – historicus, schrijver en veelgevraagde gast voor TV programma's. Hij schreef het voorwoord voor deze roman.

"Sommige kinderen van NSB'ers leefden in en na de oorlog in een hel. Op het leven van een van hen baseerde Elmer den Braber deze roman. Zeer de moeite van het lezen waard."

Ad van Liempt – journalist, auteur & historicus. Tevens bedenker van de succesvolle TV documentaire reeks 'Andere Tijden'

"Het scherpe beeld van 'goed' en 'fout' dat nu zo dikwijls ons oordeel over de oorlog bepaalt, berust op wijsheid achteraf. Toen was alles minder duidelijk. Het verzet was niet algemeen; immers, de meesten verkozen zo gewoon mogelijk door te leven in de hoop vooral zelf te overleven. Hun ogen keken daarom soms de andere kant op wanneer op klaarlichte dag duistere dingen gebeurden. Later droegen zij de verborgen schaamte in zich mee. Anderen werden willoos slachtoffer van het regime. Zij hadden geen keus; het brute geweld trof mensen zonder onderscheid. Sommigen kozen totaal verkeerd; na vijftig jaar dragen volgende generaties daarvan nog de littekens."

Fragment uit Kersttoespraak **Koningin Beatrix**, 25-12-1994

"*Mijn vader was een NSB'er* is een prachtig beeldend verhaal dat je niet meer loslaat. Tijdens het lezen denk je voortdurend: *Wat zou ik hebben gedaan?*"

Emile Ratelband – ondernemer en mediapersoonlijkheid. Lees achter in het boek meer over zijn jeugd en familiegeschiedenis

"Eindelijk begrijp ik door dit boek waarom sommige mensen lid van de NSB werden. Hoogste tijd dat dit verhaal ook een keer naar buiten komt [...] Deze roman boeit van eerste tot laatste bladzijde. Na het lezen van dit boek snap je veel beter hoe dicht goed en fout bij elkaar liggen."

Bert van Galen – Journalist en presentator van o.a. *Literat-uur* op AmsterdamFM

"Erg knap dat Den Braber met deze roman jong en oud weet te boeien over dit nog altijd beladen hoofdstuk uit de Tweede Wereldoorlog. Ik geef vaak rondleidingen aan jongeren en in mijn ogen is deze roman dan ook uitermate geschikt voor de laatste klassen van het voortgezet onderwijs."

Annemieke Kamoschinski - Portegies Zwart
– vrijwilliger bij het Nationaal Monument Kamp Vught

Voor Nini

“History, despite its wrenching pain, cannot be unlived, but if faced with courage, need not be lived again.”

– Maya Angelou

‘My momma always said: ‘Life is like a box of chocolates, you never know what you’re gonna get.’”

– Uit de film: ‘Forrest Gump’

**‘Shame is the most powerful, master emotion.
It's the fear that we're not good enough.’**

– Brené Brown

Inhoud

Inhoud	15
Voorwoord, door Maarten van Rossem	17
Proloog	25
1 Magnolia	31
2 In 1954	41
3 Jongen	45
4 Nukvig	48
5 Verbannen	52
6 Afscheid	56
7 De kogel	62
8 Echtgenote	64
9 Reikhalzend	67
10 Weesp	70
11 Adolf	77
12 School	81

13 Nazi's	84
14 Stamboom	88
15 Bruijn	91
16 Evolutie	96
17 Rampzalig	102
18 Monter	110
19 Afwachten	114
20 Afluisteren	119
21 Raadsel	122
22 Eerlijk?	125
23 Lef	129
24 Moed	137
25 Erewoord	142
26 Riesling	147
27 Delen	154

28	Echte chocolade	159
29	Nieuw	164
30	Bram	168
31	Radeloos	173
32	Afspraak	177
33	Besmeurd	184
34	Eindbestemming	191
35	Rats	198
36	Identiteit	201
37	Spijt	207
38	Door	212
39	Enveloppe	216
40	Schuld	223
41	Plekje	225
42	Inhoud	229
43	Oorlog	233

44	Nu of nooit?	238
----	--------------	-----

Enkele feiten en cijfers 246

Foto's	247
--------	-----

Naschrift	257
-----------	-----

Een Duitse opa – Alex Dekker	260
------------------------------	-----

12 jaar oud en op de vlucht voor de bevrijding	270
--	-----

Emile Ratelband, zoon van een NSB'er?	276
---------------------------------------	-----

“Mijn opa was een SS'er” Persoonlijk verhaal van een lezeres	283
---	-----

Dankwoord	286
-----------	-----

Aandeelhouders	291
----------------	-----

Nawoord van de uitgever	293
-------------------------	-----

Voorwoord, door Maarten van Rossem

Maarten van Rossem (© foto Jos van Zetten)

Utrecht, mei 2014

Als ik lange avondwandelingen maak door mijn stad Utrecht, dan kom ik vaak over de Maliebaan. Een prachtige brede laan met imposante lindebomen en aan weerskanten statige, monumentale panden waar fietsers haastig aan voorbijtrekken – voor mij een ideale plek om rustig na te denken. Wat nog maar weinig mensen weten is dat de Maliebaan historisch van grote betekenis is. Dat begon al in de Napoleontische tijd, maar ook tijdens de Tweede Wereldoorlog is hier het één en ander gebeurd. De Duitsers raakten snel verknocht aan deze allee en noemden die liefkozend ‘Unter den Linden’, naar de beroemde laan in Berlijn. Dat blijkt ook uit het feit dat de *Sicherheitsdienst* (SD), de *Sicherheitspolizei*, de *Luftwaffe* en de *Wehrmachtkommandatur* er waren gevestigd. In de kelders van nummer 74, waar de SD zat, zijn veel mensen verschrikkelijk gemarteld.

Ook prominent op de Maliebaan vertegenwoordigd was de NSB. De politieke partij van Anton Mussert had haar hoofdkwartier gevestigd op nummer 35. Op 17 mei 1942 heeft nazi-kopstuk *Reichsführer der SS* Heinrich Himmler het NSB-hoofdkantoor nog bezocht, dus je kunt wel stellen dat de Maliebaan destijds het centrum was van het nationaal-socialisme in Nederland.

De NSB bestond al voor de Duitse bezetting, naar model van de Duitse NSDAP, en won aan populariteit door de aanhoudende economische crisis. Bij de Statenverkiezingen van 1935 behaalde de partij 8% van de stemmen. Een redelijk aantal, maar de beweging was ook weer niet dusdanig van omvang dat zij veel invloed kon uitoefenen in Den Haag. Een belangrijke reden hiervoor was de stevige verzuiling in Nederland: de meeste mensen stemden honkvast.

De NSB trok veel kiezers uit het grensgebied met Duitsland, zoals Drenthe, de Achterhoek en de Limburgse Mijnstreek. NSB-leden kwamen uit allerlei lagen van de samenleving. Zo scoorde de NSB goed in villadorpen als Bloemendaal en Wassenaar, maar ook onder werklozen, kleine boeren en middenstanders. In de beginperiode waren er zelfs Joden lid van de NSB. Later werd dit verboden naarmate de partij meer en meer antisemitisch werd.

Vòòr de Duitse inval in mei 1940 nam het NSB-ledenaantal jaar op jaar gestaag af, maar tijdens de bezetting kreeg de beweging een flinke impuls. De oudgedienden noemden de nieuwe aanwas smalend 'meikevers'. Mussert koos heel duidelijk de kant van de Duitsers en geloofde in het 'nieuwe Europa' met daarin een belangrijke rol voor Nederland. In feite was de NSB voor Adolf Hitler niet meer dan een instrument dat hij kon gebruiken voor zijn eigen doelen. Mussert hield hij ondertussen tevreden door in december 1941 de NSB de enige toegestane politieke partij in Nederland te maken en hem later de eretitel 'Leider van het Nederlandse volk' te geven. In het kielzog daarvan kregen NSB'ers interessante bestuurlijke baantjes toebedeeld, zoals burgemeester of commissaris. De NSB had ook een geüniformeerde

tak, de Weerbaarheidsafdeling (WA) geheten. De WA was een knokploeg die regelmatig het leven van Joden zuur maakten. Daarnaast was er de Nederlandse Landwacht, een paramilitaire organisatie die voornamelijk bestond uit NSB'ers. Verscheidene leden van deze twee groepen hebben zich schuldig gemaakt aan ernstige misdaden.

Tegen het einde van de oorlog werd de sfeer in Nederland een stuk grimmiger. Er werden meer verzetsdaden gepleegd die de Duitsers beantwoordden met keiharde represailles. Ook de NSB'ers in de twee eerder genoemde organisaties lieten zich steeds meer gelden en zo werd de scheidslijn tussen goed en fout steeds duidelijker getrokken.

Toen de geallieerden op het punt stonden het zuiden van Nederland binnen te trekken, vluchtten de NSB'ers uit het hele land massaal richting het noorden en naar Duitsland uit angst voor wraak van de bevolking. Deze dag, 5 september 1944, zou later bekend komen te staan als Dolle Dinsdag. Het zou nog acht maanden duren voordat het hele land werd bevrijd.

Na de oorlog was het gedaan met de NSB. De Nederlandse regering in ballingschap had in Londen de zogeheten Bijzondere Rechtspleging voorbereid, het arresteren en berechten van politieke delinquenten, NSB'ers en andere landverraders. In een zeer kort tijdsbestek werden zeker 150.000 mensen opgepakt, maar dat aantal ligt naar alle waarschijnlijkheid nog veel hoger, omdat er minimaal 310.000 dossiers liggen opgeslagen in het Centraal Archief voor Bijzondere Rechtspleging (CABR). U kunt zich voorstellen dat deze hele operatie een enorme opgave was voor een land dat zelf uit de puinhopen van vijf jaar oorlog en ellende moest herrijzen. En al die arrestanten moesten ergens opgevangen, gevoed en bewaakt worden. Ze kwamen onder andere terecht in voormalige Duitse concentratiekampen, zoals Vught, Amersfoort en Westerbork, maar ook in geïmproviseerde interneringskampen. Kazernes, fabrieken, scholen en loodsen werden gebruikt om die enorme groep mensen onder te brengen. En daar is veel bij misgegaan. We rea-

geerden als Nederland vol afschuw en boosheid toen de gruwelijke details van de nazi-concentratiekampen duidelijk werden, maar die afschuw was ver te zoeken in de manier hoe de politieke gevangenen werden behandeld. Grove mishandeling, ondervoeding en gebrekkige of zelfs het ontbreken van sanitaire voorzieningen waren aan de orde van de dag. Ook zijn veel arrestanten omgekomen in gevangenschap. Soms door ziekte of ondervoeding, maar ook door een verschrikkelijke afranseling of een al dan niet bewust verdwaalde kogel. Onder andere in het onlangs verschenen boek 'Na de bevrijding' van Ad van Liempt, is te lezen hoe het er in de interneringskampen aan toe ging.

Bovendien bleef het thuisfront in onzekerheid omdat duidelijkheid omtrent het proces uitbleef. Niemand wist precies hoe lang het zou duren. Helaas zijn de vele kinderen de dupe geworden van deze behandeling. Wie niet bij familie kon worden opgevangen kwam in tehuis of internaat terecht, weggerukt van hun ouders, met geen idee of en wanneer ze die weer zouden zien.

Uiteindelijk heeft de Nederlandse regering veel lichte gevallen moeten vrijlaten om de berechting nog enigszins beheersbaar te maken. Per saldo zijn tijdens de Bijzondere Rechtspleging rond de 14.000 uitspraken gedaan, waaronder 145 keer de doodstraf, die 42 keer daadwerkelijk is voltrokken. Op enig moment moesten al deze mensen weer terugkeren in de samenleving. Op een of andere wonderlijke manier is de mensheid geneigd om kinderen als medeschuldig te beschouwen voor de daden van hun ouders. Zelf ben ik in Wageningen opgegroeid en ik kan me herinneren dat er met kinderen van NSB'ers niet gespeeld mocht worden. Gelukkig waren mijn ouders niet zo kortzichtig. Hoewel ik nooit ergens letterlijk iets heb gehoord zoals "met Jantje moet je niet spelen, want zijn familie was fout in de oorlog," wist iedereen hoe het zat en werden NSB-kinderen gediscrimineerd.

Een recent voorbeeld waaruit blijkt dat we deze eigenschap niet verleerd zijn, is dat van Koningin Máxima, toen nog Máxima Zorreguieta geheten. Het nieuws van de prille Argentijnse liefde van Prins Willem-Alexander

was nog niet geland of allerlei mensen riepen dat de relatie van de kroonprins een grote schande was vanwege vermeende medeplichtigheid van Maxima's vader aan misdaden tegen het Argentijnse volk. Destijds was hij staatssecretaris van landbouw onder het dictatoriale regime van president Jorge Videla. We weten allemaal hoe het daarna is verlopen, maar Máxima zelf heeft natuurlijk helemaal niets te maken gehad met de dingen die haar vader zou hebben gedaan, laat staan dat ze er verantwoordelijk voor is.

Het wonderlijke sociale mechanisme om kinderen categorisch te discrimineren zien we ook terug in het feit dat enkele kinderen van oud-nazikopstukken zelfmoord hebben gepleegd, deels natuurlijk ook door het schuldgevoel dat ze zichzelf hebben opgelegd. Sommige kinderen van nazi's willen geen kinderen krijgen, uit angst dat kwade genen worden doorgegeven aan het nageslacht.

In mijn jeugd was de oorlog nog tastbaar: in Doorwerth stond een uitgebrande tank, een vriend van me vond in de bossen het stoffelijk overschot van een complete Duitse soldaat en in Oosterbeek lag nog het hoofdkwartier van de Airborne luchtlandingstroepen. Bovendien had Wageningen een speciale rol in de Duitse capitulatie en die overdreven poppenkast werd ieder jaar over gedaan.

Nu, zo'n 70 jaar na dato, is de oorlog weliswaar veel minder tastbaar, maar liggen bepaalde zaken nog erg gevoelig bij degenen die de oorlog nog hebben meegemaakt. Desondanks denk ik dat we een voldoende objectief beeld van de oorlog kunnen schetsen, ook over de 'foute' Nederlanders.

Aan de andere kant blijf ik me er over verbazen dat we bar en bar weinig hebben geleerd van het NSB-verleden en de oorlog. Tijdens 4 en 5 mei roepen we heel hard dat we niet moeten vergeten wat er gebeurd is, maar iedere keer dat er zich problemen voordoen, zoals een economische crisis, dan hebben veel mensen de neiging om anderen daarvan de schuld te geven, wat in sommige gevallen leidt tot regelrechte discriminatie. Gelukkig ergert de

meerderheid van de Nederlandse bevolking zich aan zulke denkwijzen en hebben we het in Europa erg goed. Voor zover ik dat kan inschatten verwacht ik niet dat we de komende veertig jaar hier een oorlog zullen meemaken. Gelukkig maar.

Ik wens u veel plezier met het lezen van de roman *Mijn vader was een NSB'er*, ontegenzeggelijk een heel bijzonder verhaal over keuzes en die andere kant in de oorlog.

Maarten van Rossem – historicus, schrijver

A handwritten signature in black ink, consisting of a long, sweeping horizontal stroke followed by a series of smaller, connected loops and curves.

Mijn vader was een NSB'er

Roman

Proloog

“Vuile rotmof!”

“Lafaard!”

“Landverraders!”

De woorden troffen me in mijn hart, maar ik hield mijn rug kaarsrecht en verbeet de pijn. Geen moment draaide ik mijn hoofd opzij, dat plezier gunde ik die kerels niet. Bij iedere stap die ik op het plaveisel zette weerklonk het geluid ervan door de straat. Ik concentreerde me op het ritme in de hoop mezelf erin te verliezen. Ze stonden op een kluitje: wijzend, lachend, scheldend. Ik kende ze, alle vijf. De helden. Net of ik er iets aan kon doen. Een drang vanbinnen die ik niet kon tegenhouden groeide in kracht. Nu pas voelde ik dat ik mijn handen tot gebalde vuisten had samengeknepen, zo hard als steen. Het liefst wilde ik me omdraaien en die lui te lijf gaan met alles wat ik in me had: slaan, krabben, bijten – tot bloedens toe. Nooit meer zouden ze vergeten wie Elsa Aaldering is. Het kon me allemaal niets meer schelen. Wie was er nou laf?! De woorden galmden door mijn hoofd tot de stilte terugkeerde.

Ik bleef strak voor me uit kijken en hield mijn tong in bedwang. Vanuit mijn ooghoeken zag ik het opgelaaide vuur in de blikken van de Weespers die me de woorden toeriepen. Ze smiespelden vanachter hun handen en wezen me na. Hadden ze gezien dat ik keek? Ik boog mijn hoofd en zag de straatstenen onder me voorbijtrekken. Steeds sneller en sneller en sneller; mijn hartslag voelde ik tot in mijn keel bonzen.

“Angsthaas!” jouwde een van het vijftal. Voor ik het wist rende ik harder dan ik ooit had gerend.

Als opgejaagd wild schoot ik links en rechts door de steegjes. Ik keek niet achterom, daar klonk het gelach. Een overstekende kat met nauwelijks vlees op zijn botten wist ik nog net op tijd te ontwijken, maar ik raakte wel de metalen emmer waar hij op zat. Er volgde een oorverdovend gekletter en het afval schoof door de steeg. Ik kon mezelf amper staande houden en schaafde mijn elleboog tegen de muur. De kat schoot weg onder een poort en met één hand voor mijn neus stapte ik vliegensvlug tussen de rommel door. Ik had geen keus en moest door. Mijn sprint leek uren te duren, maar ik stopte niet. Langs de voorgevels van de rijtjeshuizen echoden mijn ademhaling en het ritme van mijn voeten door de straat. De wond op mijn arm begon te bijten. Nog maar even, dacht ik. Ik perste de laatste meters uit mijn benen en viel met een dreun tegen onze voordeur. IJskoud voelde deze aan. Ik zakte door mijn knieën en hield mijn hand op mijn borstkas, happend naar lucht. Druppels parelden onafgebroken op mijn gezicht en mijn haren plakten. Terwijl ik met mijn vingers langs de naden van mijn kleren streek op zoek naar de sleutel, keek ik op naar het huis van de overburen. Geen beweging te bekennen. Ook in de richting vanwaar ik was gekomen bleef het vooralsnog rustig. Ik haalde diep adem en voelde de rafels van het touwtje dat aan de sleutel was geknoopt, omklemde het en viste de sleutel eruit. Als een razende probeerde ik al morrelend de voordeur open te krijgen. Het lukte niet, mijn vingers verkrampten en de sleutel viel voor me op de grond. Ik vloekte onverstaanbaar, maar hardop. Ik was te moe om me ervoor te schamen. Terwijl ik bukte om de sleutel op te rapen, keek ik naar het grote raam van onze huiskamer, tenminste dat wat daar nog van over was. Ik schudde mijn hoofd en concentreerde me op het sleutelgat. Mijn handen trilden en het voelde alsof de puntige scherven in ons voorraam me aanstaarden, schrill afstekend tegen de gesloten gordijnen. Telkens keek ik over mijn schouder. De straat was verlaten. Alleen de wind speelde met een bruine, papieren zak, die langzaam mijn kant op rolde. Het schrapende geluid over de klinkers was het enige dat ik hoorde. Bijtend op mijn onderlip, slaagde ik er dit keer wel in het slot open te draaien. Ik stormde naar binnen, bijna struikelend over mijn eigen voe-

ten. Weer vloekte ik, nu binnensmonds. Met een enorme zwaai van mijn rechterarm smeed ik de deur achter me dicht. Heel Weesp moet de dreun gehoord hebben. Ze kunnen me wat, dacht ik en spurte de trap op naar mijn kamer. Een stap voorbij de deur bleef ik abrupt stokstijf staan – in één keer kwam alles over me heen. Er waren nog zoveel vragen en verwijten. Wat vader had gedaan. En wat niet. Wat hij anders had kunnen doen.

Na een poosje merkte ik het pas: ik miste de stemmen van mijn familie en zelfs het geblaf van Max. Er was geen gelach, zoals dat in ons huis altijd had geklonken. Niets, niemand. Ineens voelde ik tocht langs mijn armen gaan. Ik bibberde. De klink liet ik langzaam los tot ik recht voor mijn bed stond, nog even omkijkend. Alle kleur in mijn slaapkamer leek verdwenen. Mijn kamerdeur klikte in het slot. Toen liet ik me voorover op bed vallen en hield mijn handen voor mijn gezicht. Elke spier in mijn lichaam stond gespannen. Het deed pijn. Ik gleed met mijn vingertoppen langs de golvende plooien van mijn lakens. Ze waren als bevroren. Hoe had het met ons zover kunnen komen? Alles leek onder controle, maar glipte als zand door mijn vingers. Had ik het toch anders moeten doen? Plotse-ling voelde ik de drang opkomen om te schreeuwen, zo hard als ik kon. Ik drukte het kussen tegen mijn mond en schreeuwde met alles wat ik in me had. Mijn stem was niet meer. De spanning vloeyde langzaam weg en ik hilde. Ik sloot mijn ogen en iets wat op rust leek viel als een eenzame wolk over me heen.

Ineens zag ik vader voor me, met zijn handen aan het stuur, hardop lachend terwijl we wegrede. Af en toe keek hij naar mij. Hij zat helemaal rechtop, met zijn borst vooruit. De bretels drukten lijnen in zijn overhemd. Vader leek zo een stuk langer. Mijn portierraam had ik omlaag gedraaid en ik leunde er half op. De wind blies het stof van de weg in mijn gezicht. Het lukte mij niet om met vader mee te lachen, zelfs niet om te doen alsof. Er broeide iets in mij. In de auto was het warm, maar lang niet zo heet als ik het voelde. Met bevende handen frun-ikte ik aan het bovenste knoepje van mijn witte blouse. Het leek een eeuwigheid te duren voordat het eindelijk opensprong. Ik keek niet meer links van mij, maar alleen in de zijspiegel naar opstuivende stofwolken achter ons. Telkens probeerde ik

te verzitten, maar niet één houding was comfortabel. Het leer plakte aan mijn benen. Ik wilde het liefst staan en keihard schreeuwen. Was het haat dat ik voelde? Ik ademde diep in en luisterde naar de oneffenheden in de weg. We reden harder dan normaal. Met mijn voeten drukte ik mezelf dieper in mijn stoel, legde mijn linkerhand onder mijn kin en slaakte een diepe, lange zucht. Mijn andere hand bewoog ik langzaam richting mijn binnenzak. Mijn vingers trilden. Wat als ik me vergist had? Wat als het niet waar was? Ik twijfelde. Nog nooit in mijn leven had ik zo getwijfeld.

Opnieuw deed ik mijn ogen dicht en zag daarna vaders gezicht. Alweer. De rimpels op zijn voorhoofd maakten hem oud, te oud, zo diep lagen ze. Zijn haren zaten door de war en ik zag dat hij diep nadacht. Hij leek ontspannen. Vader richtte zijn blik plotseling omhoog. De schelle kries van een overvliegende meeuw had zijn aandacht getrokken. De meeuw landde even verderop op een paaltje, vanwaar hij ons gadesloeg. Met minachting, leek het wel. Toen keek vader mijn kant op. Zijn ogen waren groter dan normaal. Hij had mooie ogen, zachtblauw. Vader zweeg. Zijn blik was leeg, haast zielloos. Hij leek dwars door me heen te kijken. Hij wendde zich vervolgens van me af en boog zijn hoofd. Hij liet zijn kin op zijn borst rusten. Zwaaien kon ik niet, zelfs mijn hand opsteken lukte niet, alsof deze te zwaar was. De voorjaarszon prikte op mijn huid. Ik kneep mijn ogen halfdicht. Tranen voelde ik opwellen. De jeep maakte een korte draai en gleed langzaam weg, de wielen schurend over het zand. Iedereen keek vader in stilte na en op dat moment keek vader over zijn schouder en zag ik heel even de vader waar ik zo van hield.

“Vader, nee!” riep ik ineens en ik wilde naar hem toe rennen. De soldaat die naast me stond sprong ertussen en hield me tegen – me verzetten had geen zin. Toch gaf ik niet op en schreeuwde nog harder. Snikkend probeerde ik me los te rukken, tot ik inzag dat vader te ver weg was. Alles verslapte en ik kon niet anders dan staren naar de kleiner wordende jeep. Het stof verspreidde zich door de lucht en dwarrelde net zolang totdat de wagen uit het zicht was verdwenen. Ik klopte het zand van mijn armen. Een druppel viel voor me op de grond en mengde zich met het stof. En nog één. Toen besepte ik pas wat

er was gebeurd. Ik veegde de tranen van mijn wangen en staarde voor me uit. Ik zou het vader nog uitleggen.

Ik draaide me om en staarde naar het plafond. Het leek ineens niet wit meer, eerder griuw, ja, grijs. Nederland was bevrijd. Nederland vierde feest. Nederland wilde represailles. Ik voelde me klein en wilde niets liever dan alles vergeten. Nee, ik wilde verdwijnen als een meeuw op de oceaan en me laten meevoeren met de wind. Daar waar ik alleen kon zijn, ver weg van alles en iedereen. Was ik maar dood, dan hoefde ik niets meer te voelen en was ik vrij, net als alle Nederlanders. Zo vrij als een vogel. Vogelvrij.

Ik zuchtte diep en wreef over mijn gezicht. Dóór moest ik, voor mezelf, voor mijn familie en voor vader.

Lieve vader, ik mis je zo.

1 Magnolia

Een merel heeft de lente in zijn keel te pakken. Ik glimlach. Het glas water zet ik voor me neer en ik kijk vluchtig naar mijn tafelgenoten. Ze gebaren enthousiast, en imiteren grappend de streken en uitspraken van hun kinderen. Ik vind het geweldig om naar te luisteren, het brengt oude herinneringen naar boven. Normaal gesproken doe ik altijd mee met de gezelligheid, maar ik ben blij dat ik nu even uit kan blazen van alle hectiek. Ik laat me iets dieper wegzakken in mijn stoel en mijmer voor me uit, de tuin in, die al behoorlijk groen is voor de tijd van het jaar. Ik vouw mijn handen in elkaar en laat mijn ogen dichtvallen. Terwijl ik een zuchtje wind langs mijn armen voel gaan, lukt het me om me even af te sluiten en langzaam weg te drijven.

Ineens herken ik een heerlijke, zachte geur. Ik ga rechtop zitten en kijk naar links: de knoppen van de jonge magnolia zijn opengesprongen. Te vroeg voor de tijd van het jaar, maar een verassing die ik met open armen verwelkom. De bloemen in alle mogelijke tinten roze, steken schitterend af tegen de achtergrond. Het opengaan moet vannacht gebeurd zijn – het was me nog niet eerder opgevallen. Weer voel ik een lachje verschijnen: het boompje doet me terugdenken aan mijn ouderlijk huis, waar een grote witte magnolia in de achtertuin stond. Ik denk dat hij er al stond voordat het huis werd gebouwd. De kruin van de magnolia won het nipt van de nok van ons dak. Als een koning keek hij uit over alle andere bomen van aangrenzende tuinen. Majestueus, is het juiste woord. En alle magnolia's hebben iedere keer weer iets magisch: een intense geur die de lente omhelst en een lange zomer voorspelt. Ze bloeien slechts een paar dagen, maar als ze bloeien zijn het de prachtigste bomen die je je kunt voorstellen.

Ergens op zolder moet ik nog een foto van mijn moeder en mij hebben, beiden met een brede lach poserend voor de bloeiende magnolia. De foto was met vaders camera genomen, hij was er enorm zuinig op. Niemand mocht er aan komen. En terecht, het apparaat had een fortuin gekost. Het was een originele Leica, echt een staaltje van de laatste techniek destijds. Vader kon er uren mee spelen en naar kijken. Hij stofte met een zacht doekje de behuizing af of poetste de lens schoon. Ik vond het een mooi tafereel om te zien. Met zijn bril op het puntje van zijn neus, blies hij dan eerst zachtjes over de cameraleens om de stofdeeltjes te verwijderen en tevens een laagje condens te creëren. Met het doekje wreef hij de lens schoon, alsof het om een diamant ging. Daarna draaide hij de camera met zijn vingers in het daglicht, om vervolgens weer het doekje te nemen. Vader zei nooit één woord als hij bezig was, keek alleen naar het blinkende ding in zijn handen. Het ritueel eindigde als hij met een doffe klik de dop op de lens plaatste en tussen twee vingers de camera in het leren tasje schoof. Het geheel borg vader op in een afgesloten doos. Op een geheime plek, waarvan iedereen wist waar die was. Het apparaat fascineerde me. Maar toch bleven mijn broers en ik uit de buurt. Zelfs van het lapje stof moesten we afblijven, zo zuinig was hij op zijn Leica.

Vanbinnen moet ik lachen en ik denk weer aan de foto met de magnolia. Het was toen net zulk weer als vandaag. De foto was denk ik iets later op de dag genomen, zo tegen de avond, met zachtgeel licht en lange schaduwen. Maar de magnolia, die ruikt nu precies hetzelfde als toen.

Als je de foto zou zien, zou je niet durven denken dat achter de glimlach van mijn moeder en mij een hoop verdriet en angst schuilging. We werden soms uitgescholden, maar vaker nog gemeden, alsof we niet bestonden. Dat was het ergste, het maakte me misselijk en dat doet het vaak nog steeds. Hoewel wij het mikpunt van haat waren voor alle Nederlanders, begreep ik hun gevoelens. De oorlog was voorbij, maar helaas niet voor mij.

Ik lach breed. Rechts van mij genieten mijn kinderen van deze dag. Ik zit in mijn eigen wereld. De tijd heeft zijn werk gedaan. De oorlog en die nare periode erna heb ik verdrongen.

Mijn vader was een NSB'er

Elmer den Braber

Met voorwoord van
Maarten van Rossem

roman | uitgeverij de spion

Weesp, mei 1945. De vader van de 17-jarige Elsa Aaldering is na zijn arrestatie onder onopgehelderde omstandigheden in het voormalige SS-concentratiekamp Vught om het leven gekomen. Het gezin Aaldering blijft totaal ontredderd achter en bovendien is Elsa het contact met haar hartsvriendin Anna kwijtgeraakt. Ondanks alles lukt het haar elders een nieuw leven op te bouwen met haar man Willem. Het geluk kent echter een hoge prijs: Elsa moet het verleden doodzwijgen.

Nu, vele jaren later en in de herfst van haar leven, houdt Elsa op een gewone maar prachtige zondagmiddag een familiefeestje. Ze beseft dat dit haar laatste kans is om de waarheid over haar 'foute' vader te onthullen.

Mijn vader was een NSB'er is een adembenemende zoektocht langs de oevers van de waarheid en neemt de lezer mee in een stroomversnelling tussen heden, verleden en alles wat daarin wordt meegesleurd. Bovenal is het een spannend verhaal vol emoties over vriendschap, verraad en onmogelijke keuzes – de strijd van Elsa geeft een stem aan de zwaarbeladen erfenis van ruim 1 miljoen Nederlanders.

'Sommige kinderen van NSB'ers leefden in en na de oorlog in een hel. Op het leven van een van hen baseerde Elmer den Braber deze roman. Zeer de moeite van het lezen waard.'

Ad van Liemp – journalist, auteur & historicus

'Prachtig beeldend verhaal dat je niet meer loslaat. Wat zou jij hebben gedaan?'

Emile Ratelband – lees zijn familiegeschiedenis in dit boek

'Ontegenzeggelijk een hele bijzondere roman.'

Maarten van Rossem – historicus & schrijver

Elmer den Braber (Eindhoven, 1981) heeft zijn passie voor taal, geschiedenis en bijzondere verhalen samengebracht in zijn debuutroman *Mijn vader was een NSB'er*. Eerder schreef hij korte verhalen waaronder 'Het sprookje van Eindhoven'.

@edenbraber
@elsaaaldering

9 789082 100600 >